

چکیده مقالات نشست

عاشورا شناسی

از دیدگاه اندیشوران معاصر

بخش پژوهشهای دینی ۲۰۱
مجموعه فرهنگی امام صادق (ع) میبد

بسم الله

چکیده مقالات نشست

عاشورشناسی از دیدگاه اندیشوران معاصر

نشست علمی تحقیقی

عاشورا شناسی در آثار اندیشوران معاصر

زمان: پنجشنبه دوم مرداد ۱۴۰۴

برابر با ۲۸ محرم ۱۴۴۷

ساعت: ۲۰

با سخنرانی دکتر محسن الویری:

«رویدادبودگی، اسطوره‌گونگی و تمدن‌وارگی عاشورا»

تالار علامه حکیمی

میبد، میدان هلال احمر، مجموعه فرهنگی امام صادق (ع)

بخش پژوهشهای دینی ۱ و ۲

چکیده مقالات نشست عاشورا شناسی از دیدگاه اندیشوران معاصر

به کوشش: حجت الاسلام حسین انصاری

با مقدمه: دکتر سید حسین نقیبی زاده

صفحه آرایی: زهرا انصاری، محمدحسین حیدری

انتشار: ۱۴ تیر ماه ۱۴۰۴

مجموعه فرهنگی امام صادق (ع) میبد، بخش پژوهش

فهرست:

- مقدمه؛ سید حسین نقیبی زاده ۱۰
- کارکرد اجتماعی الگوی قیام عاشورا از نگاه شیخ محمد جواد مغنیه؛ حسین انصاری ۱۴
- قیام امام حسین (ع) از نگاه دکتر غلامحسین زرگری نژاد؛ جواد اسلامی ۱۶
- اهداف و زمینه های قیام عاشورا از نگاه آیت الله سید محمد حسین فضل الله؛ نرگس انصاری .. ۱۸
- زمینه های قیام کربلا از دیدگاه دکتر رسول جعفریان؛ ابوالقاسم آقایی ۲۰
- اندیشه حکومت؛ قرائت صالحی نجف آبادی از قیام امام حسین (ع)؛ مهدیه برزگری ۲۲
- بررسی زمینه های قیام امام حسین (ع) از نگاه شیخ عبدالله العلیلی؛ فریبا حاجی ۲۴
- بررسی و نقد قرائت دکتر سروش از واقعه عاشورا؛ محبوبه حسن زاده ۲۶
- تحریف شناسی عاشورا در نگاه محمد صحتی سردودی؛ فاطمه حقیر ۲۸

- انگیزه و نمودهای عاشورای حسینی از دیدگاه علامه جعفری؛ فاطمه حیدریه، ناهید احمدی ۳۰
- بررسی‌های تاریخی پیرامون عاشورا در آثار آیت الله محمد ابراهیم آیتی؛ محمد حیدری..... ۳۲
- مروری بر آراء و نظریات عاشورا پژوهی دکتر محمدعلی مهدوی‌راد؛ زهرا خانجانی..... ۳۴
- اهمیت عدالت طلبی در قیام عاشورا از نگاه دکتر شریعتی؛ حمیده رحیمی ۳۶
- عوامل شکل‌گیری قیام عاشورا در نگاه دکتر صادق آینه‌وند؛ مهدیه روحبخش ۳۸
- هدف‌شناسی قیام امام حسین (ع) از نگاه استاد محمد اسفندیاری؛ حمیده علمچی ۴۰
- فلسفه و پیامدهای قیام امام حسین (ع) در آثار استاد مهدی پیشوایی؛ زهرا فصیحی ۴۲
- علل پیدایش واقعه کربلا از نگاه دکتر شهیدی؛ وحیده کارگر ۴۴
- بررسی هدف قیام امام حسین (ع) از دیدگاه علامه حکیمی؛ نجم‌الکارگر ۴۶
- اصلاح اجتماع؛ هدف همیشه عاشورا از منظر امام موسی صدر؛ سعیده کارگر..... ۴۸
- فلسفه قیام عاشورا از نظر استاد شهید مطهری؛ کبری گل محمدی ۵۰
- تبیین عاشورا و عاشورا شناسی از نگاه علامه محمدرضا حکیمی (ره)؛ مهشید موسوی ۵۲

مقدمه

واقعه‌ی عاشورا چون هر حادثه‌ی تاریخی مهم دیگری می‌تواند از ابعاد گوناگون مورد توجه پژوهشگران و محققان باشد. جذابیت برای پژوهش و تحقیق و دانستن درباره‌ی این واقعیت وقتی بیشتر می‌شود که از دو عنصر قداست و تحرّک بخشی هم برخوردار باشد. این دو ویژگی، واقعه‌ی تاریخی را از سلسله‌ای وقایع مقطعی و عادی که روزی روی داده و تمام شده است فراتر می‌برد. قداست که نمود الهی این قضیه را باز می‌نماید و تحرّک بخشی که بُعد عاطفی و انسانی واقعه را نشان می‌دهد. از این رو عاشورا همواره چه

در نقل‌های تاریخی و مقاتل، و چه در تحلیل‌های تاریخی و اجتماعی، و چه در ابعاد انسانی و تأثیری که بر جان انسان و اجتماع می‌گذارد مورد توجه بوده است.

وقتی ابو مخنف در اوایل سده‌ی دوم هجری (حدود ۱۲۷ تا ۱۳۰) گزارش‌های مربوط به واقعه‌ی کربلا را در مقتل خود جمع‌آوری می‌کرد هیچ‌کس به فکرش هم خطور نمی‌کرد که درباره‌ی چنین واقعه‌ای و شخصیت‌های مطرح آن و شرح وقایع آن، و ادبیاتی که حول آن شکل می‌گیرد، ابعاد سیاسی و اجتماعی و حتی کلامی آن، و درس‌ها و حکمت‌های موجود در آن، و آسیب شناسی گزارش‌ها و عقاید و تحریف‌های مربوط به آن، و فرهنگ و آیین و مناسک مربوط به آن تا زمان ما - یعنی حدود ۱۴۰۰ سال - و براساس بررسی‌های غیرمبالغه‌آمیز بیش از پنج‌هزار اثر نوشته شود؛ و هنوز هزار باده ناخورده در رگ این تاک است.

البته بیش و پیش از همه‌ی اینها باید متوجه و معطوف به روایات معصومانه از این واقعه بود. احادیثی که بدون واسطه و یا به وسایط کم از زبان کسانی که خود در متن واقعه بوده اند اظهار شده‌اند.

در میان آثار متاخر درباره‌ی عاشورا دو دسته از این آثار تازگی بیشتری دارند: یکی آثار تحلیلی و میان رشته‌ای، و دیگری عاشورا از منظر غیر مسلمانان. هر دوی این آثار اگر گسترش یابند و درست انجام، دریافت و نقد شوند این واقعه را در سطح نخبگان،

اندیشوران و مجاهدان و ظلم ستیزان دارای تاثیر و نفوذ بیشتری می‌کند. تازه‌اند از این رو که آثار تحلیلی بیشتر مربوط‌اند به دو قرن اخیر، و مواجهه‌ی غیرشیعیان و غیرمسلمانان مربوط است به چیزی کمتر از این. و تاثیر گذار و نفوذ دهنده‌اند از آن رو که از گاندی تا گلبرخی و تا همین مجاهدان فلسطینی مبارزات اخیر با «شر مطلق» بخشی از انگیزه‌ی ظلم ستیزی خود را از سرور آزادگان و حرکت رهایی‌بخش او وام گرفته‌اند.

یا حسین بن علی (ع)

خون گرم تو هنوز

از زمین می‌جوشد

هر کجا باغ گل سرخی هست

آب از این چشمه‌ی خون می‌نوشد

....

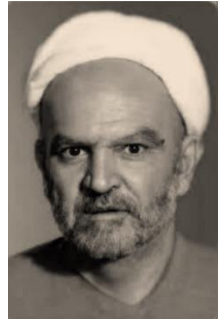
آنچه پیش روی شماست مجموعه‌ای است از چکیده مقالات جمعی از پژوهشگران میبد و یزد به سرپرستی استاد ارجمند حجت الاسلام حسین انصاری، که در آنها به نقل و یا نقد نظر تعدادی از اندیشمندان و محققان معاصر همچون امام موسی صدر، شریعتی، مطهری، جعفری، شهیدی، العالیلی، آیینه‌وند، فضل الله، محمدرضا حکیمی و ... درباره‌ی واقعه‌ی عاشورا پرداخته‌اند. باعث خوشحالی و مسرت است که این کار پس از

محقق ۱۰ ساله اینک پیش روی جامعه‌ی علمی است. امید آنکه با این اثر و نیز مجموعه‌ی کامل مقالات آن، در زمینه عاشورا پژوهی گامی فراتر نهاده شده باشد.

یک قصه بیش نیست غم عشق و وین عجب
از هر زبان که می‌شنوم نامکرر است

دکتر سید حسین نقیبی زاده

تیرماه ۱۴۰۴ / محرم ۱۴۴۷

کارکرد اجتماعی الگوی قیام عاشورا از نگاه شیخ محمد جواد مغنیه

نویسنده: حجت الاسلام حسین انصاری

«دبیر نشست و مدیر گروه پژوهش های دینی ۱۳۹۱»

چکیده:

شیخ محمد جواد مغنیه (۱۳۲۴-۱۴۰۰ ق برابر ۱۲۸۴-۱۳۵۸ ش) از علمای برجسته شیعه لبنان است که نقشی مهم در روشنگری دینی، فهم اجتماعی نص دینی و شناخت و تقریب مذاهب اسلامی داشت و به تاریخ تمدنی و هویت تشیع اهمیت می داد. زندگی، تحصیل، تدریس و فعالیت اجتماعی فرهنگی در چند مرکز فرهنگی مهم در جهان اسلام؛ لبنان، عراق و ایران، به وی تفکر علمی فرهنگی فراگیری بخشید. او معتقد بود مسلمانان باید برای جلوگیری از نفوذ بیگانگان و بیداری ناآگاهان جامعه، با همه امکانات بکوشند، و با وابستگی و عقب ماندگی ملت های مسلمان با روش های معقول و موثر مبارزه کنند و در این مسیر لازم است که فرهنگ عاشورا را بشناسانند، زیرا که نهضت امام حسین (ع) به مثابه الگوی فرهنگ حرکت های سازنده است در برابر رکودهای ویرانگر. بر این اساس، مغنیه را از پیشگامان عاشورا شناسی و به ویژه هدف شناسی عاشورا می توان به شمار آورد. داشتن نگرش سیاسی به تاریخ عاشورا، قرائت انقلابی از نهضت و قیام امام حسین (ع) و تاکید بر عناصر مدرن در تفکر عاشورایی همچون عدالت و انسانیت، از مشخصه های بارز در اندیشه عاشورایی اوست که در این مقاله مورد بحث قرار می گیرد.

قیام امام حسین (ع) از نگاه دکتر غلامحسین زرگری نژاد

نویسنده: جواد اسلامی حسن آبادی

«پژوهشگر مجموعه فرهنگی امام صادق (ع) میبد»

چکیده

نزدیک به هزار و چهارصد سال از واقعه‌ای که در روز عاشورای سال ۶۱ هجری و در صحرای کربلا اتفاق افتاد، گذشته است اما هنوز این رخداد تکان دهنده، موضوع بخش گسترده‌ای از بحث‌ها و تحلیل‌ها است و اندیشه اندیشوران بسیاری را به خود مشغول داشته است و بزرگترین گردهمایی‌های جهان و گسترده‌ترین سفره‌های اطعام و اکرام و زیباترین صحنه‌های عاطفه و عشق و ارادت را ارادتمندان به ابا عبدالله الحسین (ع) در مراسمی که به نام آن حضرت و به یاد ایشان برگزار می‌شود شکل می‌دهند. دکتر غلامحسین زرگری نژاد یکی از نویسندگان و تحلیل‌گرانی است که به موضوع نهضت امام حسین (ع) و قیام عاشورا در چند کتاب و چندین مقاله پرداخته است و آثار ارزشمندی در این زمینه دارد. ایشان پس از بررسی زمینه‌های تاریخی قیام امام و نیز ریشه‌های اجتماعی و اقتصادی و سیاسی آن و سیر رویدادهای مربوط به قیام ایشان به تبیین اهداف و بنیادهای نظری و اعتقادی نهضت عاشورا پرداخته است. در این مقاله به موضوع قیام امام حسین (ع) و نهضت عاشورا از نگاه دکتر زرگری نژاد پرداخته شده است.

اهداف و زمینه های قیام عاشورا از نگاه آیت الله سید محمد حسین فضل الله

نرگس انصاری موحد

«پژوهشگر گروه پژوهش های دینی خانه دکتر قاسمی یزد»

چکیده:

انسان‌های آگاه و بیدار بسیاری در طول تاریخ در مورد تحلیل قیام عاشورا دست به قلم برده و هر کدام بنا بر دریافت‌های معرفتی خود برداشت‌های متفاوتی از این واقعه انسان‌ساز ارائه کرده‌اند. آیت‌الله سید محمد حسین فضل‌الله نیز، یکی از آن بیشمار نویسندگانی است که درباره این فراز حساس تاریخ، نگاهی‌هایی دارد. بیشتر دیدگاه‌های ایشان در کتاب «سیره اهل بیت» درباره قیام عاشورا بر محور موضوعاتی چون زمینه صلح، خشونت، امر به معروف و نهی از منکر، انقلاب و شهادت جمع‌آوری شده است. این چکیده مقاله نیز با تکیه بر دیدگاه‌های ایشان در این کتاب تنظیم گردید. محمد حسین فضل‌الله اهداف و استراتژی قیام امام حسین را زمینه‌ای برای دست‌یابی به صلح و مذاکره در جهت حفظ و اصلاح جامعه بیان می‌کند، از نظر او جنگ و خشونت، شرایطی تحمیلی و ناخواسته می‌باشد. وی معتقد است زمانی جنگ چهره خویش را نشان می‌دهد که مصالح مهم جامعه انسانی چون آزادی، عزت و کرامت مورد تهدید قرار گیرد. پس از نظرگاه او وقتی جامعه در معرض آسیب قرار گیرد، رنگ انقلابی‌گری و شهادت طلبانه در قیام امام حسین (ع) جلوه‌گری می‌کند.

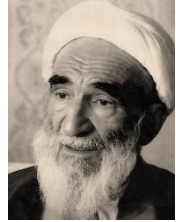
زمینه های قیام کربلا از دیدگاه دکتر رسول جعفریان

نویسنده: سید ابوالقاسم آقایی میبدی

«پژوهشگر مجموعه فرهنگی امام صادق (ع) میبد»

چکیده:

تحول عظیم عاشورا در مقایسه با رخدادهایی که در قرون نخستین اسلامی و پس از حادثه ظهور اسلام، رخ داده مهم ترین واقعه شناخته شده است. نویسندگان بسیاری درباره زمینه ها، علل و اهداف به وجود آمدن «قیام کربلا» نوشته و سخن گفته اند. رسول جعفریان یکی از نویسندگانی است که در این راستا در نوشته ها و آثارش از زمینه ها و اهداف قیام کربلا سخن گفته است؛ از دیدگاه وی نزاع داخلی و برخورد میان بنی هاشم و دیگر طوایف قریش، برخورد مصلحت جویانه و سودجویانه با دین، تبدیل نظام نبوی و ولایی به نظام خلافت و پس از آن به نظام سلطنتی-خلافتی، تغییر عقاید و منحرف کردن عامه مردم توسط امویان، تحریف در دین و عقاید، ترک حدود الهی و جایگزین کردن بدعت به جای سنت نبوی از زمینه های قیام کربلاست. وی همچنین اهداف امام حسین (ع) از قیام کربلا را در چهار مرحله، از مدینه تا کربلا، قابل تفکیک و گوناگون می داند. در این مقاله سعی بر آن است انگیزه ها و اهداف قیام و نهضت عاشورا از منظر رسول جعفریان بررسی گردد.

اندیشه حکومت؛ قرائت آیت الله صالحی نجف آبادی از قیام
امام حسین (ع)

نویسنده: مهدیهبرزگری

«پژوهشگر مجموعه فرهنگی امام صادق (ع) میبد»

چکیده

عاشورا از بزرگ‌ترین رویدادهای تاریخ بشریت، در حالیکه در آستانهٔ پایان چهاردهمین قرن تاریخ خود به سر می‌برد، همچنان بر سر زبان‌هاست. رویدادی که از آغاز تاریخ وقوع آن تاکنون، تفسیرهای متعددی از آن ارائه شده و این نشان دهنده عظمت و تأثیرگذاری این رویداد مهم است.

بررسی فلسفه حرکت امام حسین (ع) به سمت کربلا و چگونگی علم ایشان به شهادتشان، گاهی به مسئله‌ای اختلاف‌انگیز در بین علمای شیعه تبدیل شده است و بزرگان بسیاری در مورد آن سخن گفته‌اند و در نتیجه اهداف مختلفی را برای آن بیان کرده‌اند. صالحی نجف‌آبادی، از جمله افرادی است که به نظر خود، سعی کرده تا تحلیلی جدید از واقعه عاشورا ارائه دهد و به دنبال روشی متفاوت برای بررسی قیام امام حسین (ع) برآمده است. وی هدف امام حسین (ع) از قیام را برقراری حکومت اسلامی معرفی می‌کند و رخداد حادثه عاشورا را مولود حوادث غیرقابل پیش‌بینی می‌داند. تحلیل نظر صالحی پیرامون فلسفه قیام امام حسین (ع) اساس این مقاله را تشکیل می‌دهد.

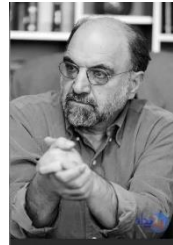
بررسی زمینه‌های قیام امام حسین (ع) از نگاه شیخ عبدالله العلامی

نویسنده: فریبا حاجی

«پژوهشگر مجموعه فرهنگی امام صادق (ع) میبد»

چکیده

در مورد تحلیل ریشه‌های نهضت و دلایل شکل‌گیری قیام عاشورا دیدگاه‌های مختلفی مطرح شده است. علل‌ی از علمای اهل سنت به شمار می‌آید. او ریشه‌های واقعه را از تعصبات تاریخی اعراب شروع می‌کند و معتقد است حادثه عاشورا یک حادثه مربوط به سال ۶۱ یا قبیله بنی هاشم و بنی امیه نبوده، بلکه ریشه در تاریخ عرب دارد. وی فلسفه قیام امام حسین (ع) را اعتراض به حکومت یزید می‌داند و از نقطه نظر انجام وظیفه، قیام امام حسین (ع) را مورد توجه و بررسی قرار داده است. از نظر او امام حسین (ع) به عنوان یکی از افراد مسئول، وظایفی درباره خود، خدا و جامعه قائل بوده و خود را موظف می‌دانسته تا آنها را به نحو احسن انجام دهد.

بررسی و نقد قرائت دکتر سروش از واقعه عاشورا

نویسنده: محبوبه حسن زاده

«پژوهشگر مجموعه فرهنگی امام صادق(ع) میبد»

چکیده

عالمان و اندیشمندان عالم تشیع در طول تاریخ اهداف و انگیزه های مختلف و بلکه گاه متناقضی را درباره قیام امام حسین (ع) و واقعه عاشورا بیان کرده اند. در دوره معاصر نیز تحلیل های دیگری در این مورد از سوی روشنفکران دینی ارائه شده است. جمعی قرائتی انقلابی از عاشورا ارائه داده اند و عده ای به تفسیرهای اخلاقی و عقلانی از عاشورا پرداخته اند. دکتر سروش یکی از دانشوران روشنفکر معاصر است که تحلیلی «فراقهری» از آن واقعه بزرگ بیان نموده است. وی حرکت امام (ع) را از آغاز برای قیام نمی داند، بلکه فرار برای حفظ جان و گریز از بیعت با یزید می داند و انتخاب شهادت در روز عاشورا و عدم پذیرش بیعت و ذلت را، تصمیمی عاشقانه و فراقهری می داند. در این مقاله سعی بر آن است تا دیدگاه دکتر سروش نسبت به اهداف واقعه عاشورا بررسی و نقد گردد.

تحریف شناسی عاشورا در نگاه محمد صحتی سردرودی

نویسنده: فاطمه حقیر ابراهیم آبادی

«پژوهشگر مجموعه فرهنگی امام صادق (ع) میبد»

چکیده:

عاشورا بیشترین نقش اصلاحی و بیدارگرانه را در فرهنگ مسلمانان ایفا کرده و فرهنگ شیعی بیش از هر چیزی عاشورایی و حسینی است. اما باید به این نکته توجه داشت که از قرن های گذشته تا به امروز دوستان نادان و دشمنان قسم خورده، خواسته یا ناخواسته با تحریفات خود به تخریب و تحقیر تاریخ تشیع و عاشورا پرداخته اند. اما در برابر، نویسندگان و محققانی نیز در زمینه تهذیب تاریخ عاشورا قلم زده اند. در میان نویسندگان حوزوی حجت الاسلام محمد صحتی سردرودی از جمله افرادی است که بیش از دو دهه فعالیت علمی خود را متمرکز بر این موضوع کرده است. ایشان تحریف را به معنی از ریشه و اساس خارج ساختن و از حد وسط دور کردن و به حاشیه کشاندن واقعیت ها می داند و معتقد است که تحریفات مربوط به عاشورا و امام حسین (ع) از قبل از شهادت وی شروع می شود و همزمان با شهادت حضرت به اوج خود می رسد و بعد از آن نیز ادامه می یابد و آنها را در شش محور بیان می کند: ۱- تحریفات مبنایی. ۲- تحریفات معنوی. ۳- تحریفات تاریخی. ۴- تحریفات حدیثی و روایی. ۵- تحریفات رجالی. ۶- تحریفات لفظی.

انگیزه و نمودهای عاشورای حسینی از دیدگاه علامه جعفری

نویسندگان: فاطمه حیدریه، ناهید احمدی

«پژوهشگران مجموعه فرهنگی امام صادق (ع) میبید»

چکیده

عاشورا تجلی احیای دین و مبارزه با انحراف دینی است و حماسه سازان بزرگ آن، امام حسین (ع) و یاران بزرگوارش و کاروان اسرا، الگوی روشنگری دینی در طول تاریخ بوده اند. منش و گفتار آن پیشوای بزرگ، معیار تشخیص اسلام راستین از حکومت سلطه گر دینی است.

علامه محمد تقی جعفری به حادثه عاشورا نگاه ویژه‌ای دارد. دیدگاهی که بیشتر در آن به برجسته نمودن ارزش های اخلاقی این حادثه و تأکید امام حسین (ع) بر حفظ کرامت انسان پرداخته و انسان امروز را به پاسداشت این ارزش ها فراخوانده است. علامه، انگیزه اصلی در قیام امام حسین (ع) را حول سه محور؛ نقض قانون، عدالت و ارزش های پایمال شده انسانی می داند.

بررسی‌های تاریخی پیرامون عاشورا در آثار دکتر محمد ابراهیم آیتی

نویسنده: محمد حیدری

«پژوهشگر گروه پژوهش‌های دینی خانه دکتر قاسمی یزد»

چکیده

محمدابراهیم آیتی (۱۲۹۴-۱۳۴۳ش) پژوهشگر تاریخ تشیع و دارای تحصیلات حوزوی و مدرک دکترای فلسفه اسلامی از دانشگاه تهران بود. ایشان از روحانیون فعال در حوزه های علمی، پژوهشی و فرهنگی به شمار می آمد که نزد شخصیت های برجسته ای مانند استاد مطهری، محمدتقی فلسفی و احمد آرام جایگاه ویژه ای داشت. ایشان با تأکید بر روش های نو، به پژوهش در تاریخ اسلام پرداخته و کار عمده محققان را بررسی ارزش و اعتبار گزارش های تاریخی و بازشناسی مدارک معتبر دانسته است. آیتی با بکارگیری شیوه جدید تاریخ نگاری و با دید انتقادی، منابع و مآخذ تاریخ عاشورا را مورد بررسی قرار داده و خاطرنشان می کند که مورخ باید از احتمال تحریف تاریخ آگاه باشد. او معتقد است که نتیجه پژوهش در تاریخ، به آشکار شدن علل پیشرفت و سعادت و کشف دلایل بدبختی و زبونی ملت ها می انجامد. در این مقاله سعی شده است، چگونگی اندیشه و نوع نگاه ایشان به وقایع کربلا و تاریخ عاشورا مورد بررسی قرار گیرد. لذا با استناد به سخنرانی های مکتوب وی می توان گفت ویژگی بارزی را که در بیان تاریخ حوادث و اتفاقات دوران امامت امام حسین (ع) به کار برده، مستند گویی است.

مروری بر آراء و نظریات عاشورا پژوهی دکتر محمدعلی مهدوی راد

نویسنده: زهرا خانجانی

«پژوهشگر گروه پژوهش های دینی خانه دکتر قاسمی یزد»

چکیده

عاشورا و قیام امام حسین (ع) به عنوان یکی از مهم‌ترین وقایع تاریخ اسلام، ابعاد گسترده مذهبی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی را دربرمی‌گیرد. این مقاله به بررسی دیدگاه‌های محمدعلی مهدوی‌راد (۱۳۳۴ش) در زمینه عاشوراپژوهی می‌پردازد و تحلیل‌هایی را از سخنرانی‌ها و آثار ایشان ارائه می‌دهد. در این راستا، موضوعاتی چون پیام عاشورا، نقش امام حسین (ع) در مبارزه با ظلم، و تأثیر این واقعه بر هویت شیعه و جامعه اسلامی تحلیل و تبیین می‌شود. استاد محمدعلی مهدوی‌راد دربارهٔ پیام عاشورا مفاهیم حق‌طلبی و عدالت، آگاهی و بصیرت، تحول اجتماعی، تداوم پیام عاشورا و برگشت به اصول اسلامی را برجسته کرده است. این‌ها تأثیر عمیق عاشورا را بر هویت شیعه و ضرورت گرامیداشت آن در دنیای معاصر، نشان می‌دهد. نتایج این مقاله نشان می‌دهد که عاشورا نماد حق‌طلبی و ایستادگی در برابر فساد، به نسل‌های امروز و آینده الهام بخشیده و نیاز به تبیین و گرامیداشت آن در دنیای معاصر احساس می‌شود. پیام عاشورا باید در کانون توجه قرار گیرد تا بتواند در راه تحقق عدالت و حقیقت در جامعه مؤثر واقع شود.

اهمیت عدالت طلبی در قیام عاشورا از نگاه دکتر شریعتی

نویسنده: حمیده رحیمی بیده

«پژوهشگر مجموعه فرهنگی امام صادق (ع) میبد»

چکیده

عاشورا، واقعه‌ای مهم و بی نظیر در تاریخ اسلام است. اندیشمندان مسلمان در طول تاریخ اسلام، درباره علل رخداد و اهداف امام حسین (ع) در این قیام و پیامدهای آن، بسیار گفته و نوشته‌اند. اهدافی متعدد چون برپایی حکومت اسلامی، فرار برای امنیت، امر به معروف و نهی از منکر، شهادت برای شفاعت امت، عدالت طلبی و... برای عاشورا ذکر شده است. پیام عدالت خواهی حسین (ع)، یکی از انگیزه‌های قیام بی مانند ایشان است؛ چنانکه این اصل در همه ابعاد زندگی او جاری بوده است. آن حضرت در نامه‌ای به مردم کوفه، یکی از اهداف قیام خویش را جلوگیری از ظلم و ستم ظالمان و اجرای عدالت بیان می کند. دانشوران معاصر این مهم را در آثار خویش مورد بررسی قرار داده اند. دکتر شریعتی نیز در سخنان و مکتوبات خود در موارد گوناگون هدف عدالت خواهانه قیام عاشورا را ذکر نموده و این اصل را بر طبق عبارت «کل یوم عاشورا و کل یوم کربلا» برای همیشه تاریخ، جاوید و قابل اقدام دانسته است. این مقاله به بررسی این موضوع در آثار دکتر شریعتی می پردازد.

عوامل شکل گیری قیام عاشورا در نگاه دکتر صادق آینه وند

نویسنده: مهدیه روحبخش

«پژوهشگر مجموعه فرهنگی امام صادق (ع) میبد»

چکیده

واقعه عاشورا از حوادث مهم تاریخ اسلام است که چرایی و دلایل شکل گیری آن از اهمیت بسیاری برخوردار است. وظیفه مورخان و تحلیل گران عاشورا، بیان صحیح و روشنی از قیام عاشوراست تا هدف قیام مشخص، و کاربرد آن در رابطه با جوامع امروز معلوم گردد. دکتر صادق آیینه وند، معتقد است یک مورخ باید برای شناخت عصر و مقتضیات زمان در موضوعات تاریخی تلاش کند تا در جهت تحلیل تاریخ، توان کافی داشته باشد. وی انحراف و فساد در جامعه را از عوامل شکل گیری قیام عاشورا دانسته و حرکت امام حسین (ع) از مکه به سوی کوفه را یک قیام اصلاح گرایانه می داند که در جهت اصلاح، تغییر و تحول در حکومت بنی امیه و ارائه یک حکومت جدید بر اساس سیره رسول خدا (ص) و امام علی (ع) صورت گرفت. این موضوع در این نوشتار به اختصار، مورد بررسی قرار می گیرد.

هدف‌شناسی قیام امام حسین (ع) از نگاه استاد محمد اسفندیاری

نویسنده: حمیده علمچی میبدی

«پژوهشگر مجموعه فرهنگی امام صادق (ع) میبد»

چکیده

در ایران، از دهه ۴۰ به بعد، پرسمان «هدف قیام امام حسین (ع)» در مجامع علمی دینی، مطرح شد و آثار متعددی نگارش یافت. بیشتر این متون، هدف امام (ع) را احیای دین و سنت، افشای ظلم یزید و اثبات مظلومیت خاندان پیامبر (ص)، امر به معروف، نهی از منکر و اصلاح امت بیان می‌کنند. اما آیا اینها، اهداف درجه اول یا استراتژی امام (ع) هستند؟ پاسخ به این سؤال که، قصد امام (ع) در این حرکت چه بود؟ آیا در پی شهادت بود یا به دنبال تشکیل حکومت؟ هرچه باشد، هدف درجه دوم یا برنامه و تاکتیک امام (ع) را مشخص می‌کند. در شناسایی این اهداف، اختلاف زیادی میان دانشوران است.

اسفندیاری، ۷ نظریه در مورد هدف امام (ع) از قیام را تقریر می‌نماید. به نظر وی تاریخ گواهی می‌دهد که هدف امام (ع) تشکیل حکومت بود؛ ولی کلام دلالت می‌کند که امام (ع) می‌دانست به حکومت نمی‌رسد. او پس از بررسی و نقد دیدگاهها، سعی دارد تا نظریه تشکیل حکومت را با ادله و شواهد تاریخی اثبات نماید. او نامه کوفیان، فرستادن مسلم بن عقیل، پیشنهاد ناصحان به امام (ع) برای نرفتن به کوفه، طلب یاری از قبایل و افراد، سخنان امام سجاد (ع) با امام حسین (ع) و ... را از دلایل امام برای دنبال کردن هدف تشکیل حکومت، اعاده خلافت و اقامه امامت می‌داند.

فلسفه و پیامدهای قیام امام حسین (ع) در آثار استاد مهدی پیشوایی

نویسنده: زهرا فصیحی

«پژوهشگر گروه پژوهش‌های دینی خانه دکتر قاسمی یزد»

چکیده:

مهدی پیشوایی (۱۳۲۱-۱۴۰۰ش)، مورخ و استاد برجسته تاریخ حوزه علمیه قم بود. ده‌ها اثر از ایشان درباره مسائل مذهبی و تاریخ اسلام و زندگی ائمه اطهار (ع) چاپ و منتشر شده است. از آثار معروف و مهم وی می‌توان از کتاب «سیره پیشوایان» و «مقتل جامع سید الشهداء (ع)» و «ارزیابی انقلاب امام حسین (ع)» و مقالاتی درباره ریشه‌های تاریخی و اجتماعی و نیز آثار و پیامدهای حادثه کربلا نام برد. گزیده و کوتاه نویسی از مشخصات آثار تاریخی ایشان است. وی -چنانکه خودش گزارش می‌کند- در طول فعالیت حوزوی به بحث تحریفات عاشورا و ضعف برخی گزارش‌های موجود پی برده بود. به همین سبب، در نگارش تاریخ اسلام و به ویژه تاریخ عاشورا از روش مستند نویسی، شبهه زدایی، و تحلیل تاریخی کمک می‌گیرد و در این زمینه به مسائلی از قبیل هدف شناسی و فلسفه قیام عاشورا اهمیت می‌دهد که در این مقاله موضوع بحث خواهد بود.

علل پیدایش واقعه کربلا از نگاه دکتر شهیدی
وحیده کارگر

«پژوهشگر مجموعه امام صادق (ع) میبد»

چکیده:

واقعه عاشورا با پیشینه خاصی پیوند دارد. در بررسی این پیشینه، شدت و عظمت این حادثه غم انگیز و ابعاد این نبرد روشن می گردد. اندیشمندان زیادی در طول تاریخ اسلام، به بررسی دلایل وقوع عاشورا پرداخته اند. دکتر شهیدی یکی از دانشمندان معاصر است که دلایل چرایی عاشورا را به سال ها قبل از شصت و یک هجری مربوط می داند. او معتقد است که بعد از رحلت پیامبر، دوباره جامعه عرب به زمان جاهلیت بازگشت و تمام ویژگی های خوبی که با وجود پیامبر کسب کرده بودند، از بین رفت. وی بر این باور است که از مهمترین دلایل وقوع این حادثه، تغییرات به وجود آمده در جامعه مسلمین بعد از پیامبر و در دوره سه خلیفه و حکومت امویان، زمامداری و حاکمیت جامعه مسلمین و وضعیت شهرهای مسلمانان می باشد.

بررسی هدف قیام امام حسین (ع) از دیدگاه علامه حکیمی

نویسنده: نجما کارگر

«پژوهشگر مجموعه فرهنگی امام صادق (ع) میبد»

چکیده

اندیشمندان و نویسندگان بسیاری واقعه عظیم عاشورا را مورد تحقیق و بررسی قرار داده‌اند و درباره بعد یا ابعادی از این واقعه سخن‌ها گفته‌اند و مقالات و کتاب‌ها در این زمینه نوشته‌اند. «محمدرضا حکیمی»، متفکر اسلامی معاصر که برخی از او با عنوان «فیلسوف عدالت» یاد می‌کنند در مورد واقعه عظیم عاشورا مطالب و نوشته‌های فراوانی دارد. بیشتر نوشته‌های حکیمی در مورد عاشورا پیرامون محور عدالت می‌چرخد و در پی بیان آن است که قیام امام حسین (ع) علیه حاکمیت وقت، به خاطر وجود بی‌عدالتی و فاصله‌های طبقاتی زیاد در جامعه آن روزگار بوده و مقصود امام حسین (ع) از اینکه فرمودند برای اصلاح اوضاع امت جدم قیام کردم، و می‌خواهم امر به معروف و نهی از منکر کنم؛ «امر و نهی نمودن چهار تا محروم و بدبخت، یا چند جوان بی‌پناه نیست»؛ بلکه حرکت امر به معروف و نهی از منکر، در صورت اصلی خود، قیام در برابر ظلم و ستم است و باید از جایگاه اصلی فساد، یعنی حاکمیت شروع شود. در این نوشتار سعی شده است تا قیام امام حسین (ع) از دیدگاه «علامه حکیمی» مورد بررسی قرار گیرد.

اصلاح اجتماع، هدف همیشه عاشورا از منظر امام موسی صدر

نویسنده: سعیده کارگر

«پژوهشگر مجموعه فرهنگی امام صادق (ع) میبد»

چکیده

بی شک، واقعه عاشورا در شمار مهمترین حوادث تاریخ اسلام است. این واقعه را می توان از ابعاد مختلف بررسی کرد و از آن درس ها آموخت. امام موسی صدر، هدف امام حسین (ع) را از عاشورا، اصلاح اجتماع البته به روش شهادت می داند. او از درس های این واقعه، برای حل مشکلات جامعه و انسان سازی و تربیت انسان بهره ها برده و از این فرصت و این اقدام امام سوم، درس آموزی کرده و از آن برای اصلاح اجتماع استفاده نموده است. ایشان، پرورش زنانی با ایمان و اراده قوی، عزاداری حسینی همراه با اصلاح اخلاق و منش فردی، و یاری همه جانبه در جهت پیشبرد اهداف امام حسین (ع) را از مشخصه های ویژه ی اصلاح اجتماع، در پرتو درس آموزی از عاشورا می داند.

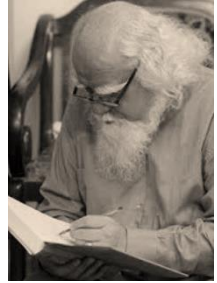

فلسفه قیام عاشورا از نظر استاد شهید مطهری
کبری گل محمدی

«پژوهشگر مجموعه فرهنگی امام صادق (ع) میبد»

چکیده

قیام امام حسین (ع) یکی از رخداد‌های مهم تاریخ اسلام است. در طول تاریخ اسلام این قیام برای شیعه منبعی الهام بخش، نیرودهنده و راهنما بوده و به برکت عاشورای حسین (ع) شیعه از گزند‌های دوران بحرانی تاریخ محفوظ مانده است. تحلیل‌ها و تفسیرهای متعددی درباره قیام امام حسین (ع)، علل و اهداف و نتایج آن انجام شده است و اندیشمندانی در این باره سخن گفته‌اند. در میان اندیشوران معاصر، استاد شهید مرتضی مطهری یکی از آنان است که درباره این قیام عظیم در آثار خویش سخن گفته و به تحلیل و بررسی عوامل قیام عاشورا پرداخته است. در این نوشتار سعی بر آن است، تا عوامل و علل قیام امام حسین (ع) و اهمیت آن‌ها، از منظر استاد شهید مطهری بررسی گردد.

تبیین عاشورا و عاشورا شناسی از نگاه علامه محمدرضا حکیمی (ره)

نویسنده: دکتر مهشید موسوی ندوشن

«پژوهشگر گروه پژوهش های دینی خانه دکتر قاسمی یزد»

چکیده:

عاشورا در نگاه فیلسوف و متفکر معاصر، علامه محمدرضا حکیمی (۱۳۱۴-۱۴۰۰) جایگاه ویژه‌ای دارد که در گستره اندیشه‌های اسلام‌محور و عدالت‌پرور وی، سرلوحه مبارزه با ظلم و بیداد است. عاشورا از زبان حکیمی مانده بزرگ روح انسان است، در تداوم اعصار و محتوای راستین زمان است، در ملکوت زمین. عاشورا حضور شگرف انسانیت است، در هر جا و هر روز و صیوررت روح کلی است، در تکاپوی پرشکوه تکلیف... به همین دلیل است که علامه حکیمی از عاشورا سخن گفتن را تکلیف خود می‌داند تا شرافت انسان لگدمال ظلم و بی‌عدالتی نشود و پیام توحیدی و داد‌پرور عاشورا همیشه زنده بماند. در این مقاله سعی شده است تا به گوشه‌ای از عاشورا و عاشورا شناسی در مختصات فکری علامه حکیمی پرداخته شود و بار دیگر به تعریفی از عاشورا در نگاه وی دست یابیم.

آنچه پیش روی شماست مجموعه‌ای است از چکیده مقالات جمعی
از پژوهشگران میبد و یزد به سرپرستی استاد ارجمند حجت
الاسلام حسین انصاری، که در آنها به نقل و یا نقد نظر تعدادی از
اندیشمندان و محققان معاصر همچون امام موسی صدر،
شریعتی، مطهری، جعفری، شهیدی، العیاضی، آیینی‌وند، فضل‌الله،
محمدرضا حکیمی و ... درباره‌ی واقعه‌ی عاشورا پرداخته‌اند.
از مقدمه

